

DET KONGELIGE
NÆRINGS- OG FISKERIDEPARTEMENT

Næringsministeren

Stortingets næringskomité
Stortinget
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

26/1608-3

23. mars 2026

Dokument 8:148 S (2025-2026) Representantforslag om et statlig mineralselskap

Jeg deler representantenes bekymring om verdens avhengighet av import fra Kina. Mineraler er kritiske innsatsfaktorer i forsvarsteknologi, batterier og en rekke andre typer høyteknologi, og eventuelle sårbarheter for beredskap og forsyningssikkerhet krever en aktiv politisk håndtering.

I forslaget legges det til grunn at Norge bør «sikre [...] en helhetlig verdikjede» for kritiske mineraler, fra uttak til foredling og industriell bruk. Jeg vil påpeke at verdikjedene innenfor høyteknologisk industri, som produksjon av permanentmagneter, elektriske motorer og forsvarsteknologi, er både lange, komplekse og ofte globale og i liten grad lokalisert i hverken Norge eller Europa forøvrig i dag. Knappt noe land har hele slike verdikjeder selv, heller ikke alltid Kina – som i mange tilfeller også har avhengigheter. Å bygge opp en fullt integrert, norsk verdikjede fra gruve til ferdig høyteknologisk sluttprodukt ville kreve enorme investeringer i helt ny industriell kapasitet og kompetanse over mange tiår. Industrielle verdikjeder er heller ikke nødvendigvis ønskelig å ha fullstendig lokalisert i Norge, ettersom usikkerhetene er både store og mange innenfor kritiske mineraler. Diversifisering på tvers av landegrensers vil ofte gi bedre arbeids- og risikodeling og dermed et bedre resultat.

En mer realistisk og målrettet ambisjon for Norge er å sørge for gode rammevilkår for at norske bedrifter kan ta en sterk posisjon i de delene av verdikjeder der vi har naturlige fortrinn. Historien har vist at det er markedet, ikke politikere, som har best forutsetninger for både å identifisere og realisere disse fortrinnene – det være seg om det er innenfor uttak av råmaterialer, foredling og prosessering og/eller høyteknologisk industri hvor disse materialene inngår.

Norsk industrihistorie er i stor grad en historie om nettopp internasjonalt samarbeid og partnerskap, som ved industrigründeren Sam Eydes samarbeid med franske og svenske finansmiljøer, og i utviklingen av olje- og gassnæringen. Norge har lyktes ved å kombinere nasjonale naturressurser med utenlandsk kapital, teknologi og kompetanse.

Jeg mener at internasjonalt samarbeid vil kunne spille en viktig rolle også i den videre utviklingen av den norske mineralnæringen. Jeg er opptatt av å legge til rette for slikt internasjonalt samarbeid. Regjeringen har derfor inngått flere industripartnerskap, blant annet med EU, Tyskland, Storbritannia og Frankrike, som også omfatter kritiske råvarer. Vi har siden 2022 deltatt i Minerals Security Partnership (MSP) sammen med USA og en rekke andre land. I januar 2025 ble Rare Earths Norways prosjekt på Fensfeltet foreslått som MSP-prosjekt, noe som vil kunne bidra til å synliggjøre prosjektet og tiltrekke internasjonale partnere og investorer. I mars i år ble det også inngått en MoU om kritiske mineraler mellom Norge og Canada. Det finnes også sterke finansmiljøer og betydelig industriell og geologisk kompetanse innenfor mineralfeltet i land som Canada, Australia og USA – land som også er nære allierte og partnere for Norge. Jeg mener at internasjonalt samarbeid og partnerskap ikke er en svakhet i norsk mineralpolitikk – det er en forutsetning for suksess.

Representantforslaget trekker frem behovet for nasjonal kontroll over strategisk viktige mineralressurser som en sentral begrunnelse for å opprette et statlig mineralselskap. Jeg mener hensynet til nasjonal sikkerhet og kontroll er best ivaretatt gjennom en streng regulering. Dette er også i tråd med eierskapsmeldingen, jf. Meld. St. 6 (2022–2023) Et grønnere og mer aktivt statlig eierskap som et bredt flertall stilte seg bak da den ble behandlet på Stortinget. Av meldingen fremgår det at regulering er det primære virkemiddelet for å ivareta hensyn knyttet til nasjonal sikkerhet, samfunnsikkerhet og beredskap.

Det norske lov- og regelverket har flere mekanismer for å ivareta nasjonal kontroll over selskaper og ressurser av betydning for sikkerhet og beredskap. Blant annet inneholder lov om nasjonal sikkerhet (sikkerhetsloven), lov om næringsberedskap (næringsberedskapsloven) og lov om kontroll med eksport av strategiske varer, tjenester og teknologi mv. (eksportkontrollloven) bestemmelser som skal ivareta nasjonale sikkerhetsinteresser. Disse sektorovergrepene kan i noen tilfeller anvendes på mineralvirksomheter.

Sikkerhetsloven § 2-5 gir Kongen i statsråd hjemmel til å fatte nødvendige vedtak for å hindre sikkerhetstruende virksomhet eller annen planlagt eller pågående aktivitet som kan innebære en ikke ubetydelig risiko for at nasjonale sikkerhetsinteresser blir truet, uavhengig av om en virksomhet er underlagt loven.

Den nye mineralloven, som ble vedtatt av Stortinget i inneværende stortingsperiode, trer i kraft 1. juli i år. I loven § 1-9 gis Kongen kompetanse til i forskrift å fastsette nærmere regler om tiltak som er nødvendige for ivaretagelse av nasjonal sikkerhet knyttet til mineralvirksomhet og forvaltning av mineralressurser. Forskriftshjemmelen er begrunnet i behovet for å kunne ivareta nasjonale sikkerhetsinteresser på en mer målrettet og effektiv

måte enn det som følger av eksisterende sektorovergripende regelverk. Forskriftshjemmelen gir Kongen kompetanse til å fastsette regler om blant annet å unnlate å gi eller trekke tilbake tillatelser til undersøkelser, prøveuttak og utvinning, dersom dette er nødvendig av hensyn til nasjonal sikkerhet. Fastsettelse av nærmere regler for ivaretagelse av nasjonale sikkerhetsinteresser etter mineralloven vil kunne bidra til å ivareta behovet for nasjonal kontroll over produksjon av kritiske råvarer i Norge.

I tillegg pågår det et arbeid med en ny lov om investeringskontroll. Arbeidet tar blant annet utgangspunkt i ny forordning om investeringskontroll fra EU, som i artikkel 4 stiller krav til at medlemslandene på forhånd skal godkjenne utenlandske investeringer i foretak som driver undersøkelser, utvinning, prosessering, resirkulering og gjenvinning av kritiske råvarer, samt «stockpiling» (opparbeidelse av reservelager).

Etter min vurdering gir dette samlet et godt regulatorisk fundament for å redusere risikoen knyttet til utenlandske investeringer og samtidig ivareta behovet for en mest mulig åpen norsk økonomi, også innenfor mineralnæringen.

Mineralnæringen er både kapitalintensiv og har svært lange tidshorisonter. Disse karakteristikaene, kombinert med betydelig miljøpåvirkning og usikkerhetsfaktorer som konjunkturfølsomme råvarepriser og teknologiutvikling, gjør at det kan være ulike og sammensatte årsaker til at enkeltprosjekter ikke realiseres.

Mitt mål er nå å identifisere hva som er de faktiske utfordringene som eventuelt holder private investeringer tilbake i norsk mineralnæring: Om det er lang saksbehandlingstid for konsesjoner, manglende infrastruktur, kapitaltilgang eller prosjektenes antatte lønnsomhet, vil naturligvis være førende for både om det bør innføres virkemidler, og for hvordan virkemidlene i så fall bør innrettes.

Det er også nødvendig å forstå hvilke verdikjeder som er strategiske og sårbare for Norge og våre allierte, og hvorvidt det er prosjekter i Norge som kan spille en rolle i disse verdikjedene. Forskningsrådet og Prosess21 er i gang med et slikt helhetlig kartleggingsarbeid, og resultatet vil gi et kunnskapsgrunnlag for videre politikkutforming og styrket samarbeid mellom industri, myndigheter og forskningsmiljøer.

Utgangspunktet for all næringsvirksomhet, også mineralnæringen, bør være lønnsomhet. Samtidig må vi anerkjenne at enkelte kritiske mineraler har en strategisk verdi som gjør at vi må vurdere andre virkemidler. Skulle det vise seg at det bør etableres nye statlige virkemidler, mener jeg det er naturlig å vurdere om det kan legges til det allerede etablerte næringsrettede virkemiddelapparatet. Opprettelsen av et statlig mineralselskap bør inngå i en helhetlig vurdering av hvorvidt og evt. hvilke statlige virkemidler som bør etableres.

Jeg ønsker derfor å komme tilbake til Stortinget med en helhetlig vurdering av hvordan vi sikrer framdrift i utviklingen av mineralvirksomhet i Norge på en måte som hensyntar nasjonale sikkerhetsinteresser

Med hilsen

Cecilie Terese Myrseth

Næringsministeren

Tore Fossum

Deres ref

Vår ref

Dato

26/2108-2

17. april 2026

Dokument 8:183 S (2025-2026) representantforslag om å øke verdiskaping og gjenvinning i mineralnæringen

Jeg viser til brev av 25. mars 2026 der næringskomiteen ber om min uttalelse til representantforslag 183 S fra representantene Bastholm, Liland og Sjursæther om å øke verdiskaping og gjenvinning i mineralnæringen.

Nedenfor følger min uttalelse.

- 1. Stortinget ber regjeringen utarbeide et mineralhierarki, etter modell av avfallshierarkiet, som legger til grunn at gjenbruk og resirkulering av mineraler alltid er å foretrekke framfor ny mineralutvinning.**

Forslagsstillerne skriver at det finnes betydelige mengder kritiske råmaterialer i avfall og industrielle sidestrømmer, og mener derfor at det viktigste virkemiddelet for å sikre tilgang til nødvendige mineraler er bedre ressursutnyttelse. Videre pekes det på at redusert materialforbruk, lengre levetid for produkter og økt gjenbruk og gjenvinning bør prioriteres før ny utvinning og at Norge derfor bør utvikle et mineralhierarki etter modell av avfallshierarkiet, der redusert forbruk, gjenbruk og resirkulering prioriteres foran ny mineralutvinning. Til sist pekes det på at teknologi for resirkulering finnes i stor grad allerede, men at det mangler virkemidler som gjør det kommersielt attraktivt å utvikle sirkulære verdikjeder.

Jeg deler forslagsstillernes ønske om å fremme ombruk og materialgjenvinning av mineraler. I juni 2023 la regjeringen frem mineralstrategien, hvor ett av satsingsområdene er at mineralnæringen skal bidra til den sirkulære økonomien. Regjeringens ambisjon er at Norge skal utvikle verdens mest bærekraftige mineralnæring. Dette inkluderer økt ressursutnyttelse, å minimere avfall, både i forbindelse med selve mineralutvinningen, men også å sikre at

kritiske mineraler som allerede eksisterer i avfall og industrielle sidestrømmer ikke går til spille. I mineralstrategien slås det fast at så mye som mulig av massene som tas ut skal benyttes til salgbare produkter og at det er en forventning til bedriftene at de undersøker alle muligheter for bruk av massene som tas ut. Dette er viktig for å redusere omfanget av avfallsrestmasser i mineralprosjekter.

I 2020 fikk Eyde-klyngen i oppdrag fra regjeringen å kartlegge materialsidestrømmer fra norsk prosessindustri. Som en del av dette arbeidet er det etablert en database som så langt omfatter materialsidestrømmer fra 51 bedrifter i prosess- og mineralindustrien, herunder Boliden, Hydro og Alcoa. Databasen viser at det årlig oppstår rundt 10 millioner tonn materialer fordelt på rundt 250 sidestrømmer, som inneholder varierende og ofte mindre mengder kritiske råmaterialer. Om lag 9 millioner tonn av dette blir i dag deponert internt på bedriftenes områder, mens resten enten blir solgt, gjenvunnet eller deponert eksternt.

EUs forordning om kritiske råmaterialer (Critical Raw Materials Act, CRMA) inneholder også forslag til tiltak for innsamling og materialgjenvinning av strategiske råmaterialer fra avfall på nasjonalt nivå, for å oppnå økt sirkularitet. Landene skal utarbeide nasjonale programmer for sirkularitet av kritiske råmaterialer. Sentralt står også raskere myndighetsprosesser for utvinnings-, prosesserings- og materialgjenvinningsprosjekter for kritiske råmaterialer. Dette er noe vi også vil arbeide videre med når vi nå jobber med å innlemme forordningen i EØS-avtalen og deretter gjennomføre i norsk rett.

Vi skal med andre ord ikke utvinne mer enn det vi må. Samtidig er den globale etterspørselen etter metallene som trengs til grønn omstilling, digitalisering og til forsvarsindustri sterkt økende. Forbruket av enkelte metaller vil mangedobles frem mot 2050, og etterspørselen etter mineraler kan ikke dekkes av materialgjenvinning alene. Dette betyr at også ny gruvevirksomhet er nødvendig. Jeg mener derfor at det ikke er riktig å prioritere å innføre et mineralhierarki. Etter mitt syn må vi få til sirkulære løsninger samtidig som vi utvikler en bærekraftig mineralnæring i Norge.

2. Stortinget ber regjeringen utrede virkemidler som kan fremme resirkulering av kritiske råmaterialer (iht. EUs liste) fra blant annet EE-avfall og farlig avfall (f.eks. katodeavfall fra aluminiumsindustri). Utredningen bør sees i sammenheng med Prosess21 samt vurdere mulige synergier mellom resirkulering og utvinning av jomfruelige materialer.

Ombruk og materialgjenvinning av kritiske råmaterialer er viktig for klima og miljø, men også for å fremme konkurransekraft og forsyningsikkerhet og tilgang til slike råvarer for norsk og europeisk industri. Det har vært gjort et viktig kunnskapsarbeid under Nordisk ministerråd for å styrke kunnskapen på området. Dette har gitt kunnskap om potensial, barrierer, tiltak og virkemidler for økt ombruk og materialgjenvinning av kritiske råmaterialer. Dette kunnskapsgrunnlaget anslår et potensial på i underkant av en million tonn kritiske råmaterialer som kan gjenvinnes fra nordiske avfallsstrømmer.

Klima- og miljødepartementet har gitt Miljødirektoratet i oppdrag å utarbeide et helhetlig nasjonalt program for økt ombruk og materialgjenvinning av kritiske råmaterialer, herunder

sjeldne jordartsmetaller. Miljødirektoratet skal se hen til relevant EU/EØS-regelverk og det nordiske kunnskapsgrunnlaget om kritiske råmaterialer. Arbeidet er i tråd med EUs forordning om kritiske råmaterialer, som skal styrke verdikjedene for kritiske råvarer i Europa, inkludert gjennom å fremme effektivitet og sirkularitet gjennom hele verdikjeden. Europakommisjonen la i juni 2025 frem et forslag til en liste der det spesifiseres hvilke produkter, komponenter og avfallsstrømmer som anses å ha relevant gjenvinningspotensial. Formålet med listen er å støtte medlemslandene i utviklingen av de nasjonale programmene for sirkularitet. Programmene skal inneholde mulige tiltak for økt avfallsforebygging, ombruk, innsamling og materialgjenvinning av kritiske råmaterialer. Miljødirektoratet ser hen til denne listen når de utarbeider et nasjonalt program for økt ombruk og materialgjenvinning av kritiske råmaterialer. Listen med produkter og komponenter er ikke endelig vedtatt i EU, men forventes å vedtas snart.

Prosess21 er et langsiktig strategiforum. I mandatet deres er hovedoppgaven å gi strategiske råd og anbefalinger til myndigheter og industrien om hvordan klimagassutslipp fra prosessindustrien best kan reduseres i tråd med utviklingen mot et lavutslippssamfunn i 2050 og samtidig legge til rette for bærekraftig omstilling, vekst og verdiskaping. Prosess21 har bred industrikompetanse, men er ikke satt opp som et kompetansemiljø og virkemiddel for resirkulering av kritiske råmaterialer. Som beskrevet over er det allerede gitt i oppdrag til Miljødirektoratet å utarbeide et helhetlig program for økt ombruk og materialgjenvinning av kritiske råmaterialer, herunder sjeldne jordartsmetaller.

3. Stortinget ber regjeringen bygge videre på etablerte kompetansemiljøer og etablere et nasjonalt senter for både mineralutvinning og sirkulære mineralverdikjeder. Senteret skal bidra til å utvikle lønnsomme markeder og verdikjeder for gjenvinning av mineraler fra industriavfall, sidestrømmer og andre sekundære råstoff.

Vi har gode, etablerte kompetansemiljøer både i Norges geologiske undersøkelse (NGU), Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard (DMF) og Miljødirektoratet. Jeg er godt kjent med at det er ønske om et eget senter for mineralutvinning og sirkulære verdikjeder i Nome kommune. Dette er spennende, og jeg forstår godt at Nome kommune ønsker å se på muligheten for et slikt senter. Samtidig vil en eventuell statlig involvering i et slikt prosjekt kreve en bredere utredning, hvor vi blant annet må se nærmere på hva et slikt senter skal bidra med ut over det våre allerede eksisterende kompetansemiljøer som NGU, DMF og Miljødirektoratet bidrar med i dag.

Innenfor det næringsrettede virkemiddelapparatet har vi forøvrig generelle ordninger som kan bidra til å finansiere forsknings- og innovasjonsprosjekter relatert til blant annet grønn omstilling og sirkulærøkonomi.

Regjeringen har videre etablert et samfunnsoppdrag for sirkulær økonomi som skal bidra til å realisere regjeringens ambisjoner for grønn og rettferdig omstilling. Delmål 3 er at «Bedrifter deler i større grad knappe ressurser som råvarer, energi og areal.» Delmålet skal bidra til bedre utnyttelse av knappe ressurser gjennom særlig industrielle symbioser.

- 4. Stortinget ber regjeringen raskt ferdigstille Norges posisjon i EØS-behandlingen av EUs forordning om kritiske råmaterialer (Critical Raw Materials Act) og arbeide for en rask innlemmelse av forordningen i EØS-avtalen senest innen utgangen av 2026. Det må sikres tilstrekkelig kapasitet til forsvarlig saksbehandling, miljøvurderinger og koordinering mellom relevante konsesjonsmyndigheter.**

EUs forordning om kritiske råmaterialer (CRMA) trådte i kraft i EU mai 2024. Regjeringen har besluttet at Norges posisjon til CRMA er at den skal innlemmes i EØS-avtalen, som følge av at den i det vesentligste anses å være EØS-relevant og i tråd med norske interesser.

Forordningen kan ikke bli gjeldende rett i Norge før EØS-komiteen har fattet sin beslutning og Stortinget har gitt sitt samtykke til å innta forordningen som norsk lov. Dette forutsetter at EØS/EFTA-statene anerkjenner forordningen som relevant og akseptabel. Norges posisjon om at forordningen i det vesentlige anses å være EØS-relevant og i tråd med norske interesser ble meldt til EFTA-sekretariatet i mai 2025. Arbeidet med å få CRMA innlemmet i EØS-avtalen har høy prioritet, og vi jobber tett med både EFTA-sekretariatet og de andre EØS/EFTA-statene med et mål om å innlemme rettsakten så snart som mulig.

- 5. Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en vurdering av hvordan Norge skal bidra til å oppfylle målene i EUs forordning om kritiske råmaterialer om økt gjenvinning av kritiske råmaterialer, utvikling av sirkulære verdikjeder og styrket kartlegging av mineralressurser.**

CRMA skal styrke verdikjedene for kritiske råvarer for EU-landene, inkludert gjennom å fremme effektivitet og sirkularitet gjennom hele verdikjeden. EU vil redusere forsyningsrisiko samt styrke forskning og utvikling, innovasjon og kompetanse. Forordningen inneholder felles europeiske mål som gjelder for EU-landene, og som ikke er juridisk bindende.

I tråd med mineralstrategien har regjeringen allerede startet arbeidet med å utvikle sirkulære verdikjeder og styrket kartlegging. I mineralstrategien er ett av tiltakene å kartlegge og karakterisere norske avgangsdeponier for å legge til rette for mulig fremtidig utnyttelse. NGU fikk i 2025 i oppdrag å kartlegge og karakterisere norske avgangsdeponier for å legge til rette for fremtidig utnyttelse. Langsiktig og bærekraftig forvaltning av ressurser er et grunnprinsipp i regjeringens nærings- og miljøpolitikk. En mer sirkulær økonomi skal blant annet legge til rette for at verdier i materialer, produkter og ressurser beholdes i omløp i økonomien så lenge som praktisk og økonomisk mulig.

Med ny minerallov har vi i tillegg inkludert mineralvirksomhet fra etterlatte masser fra tidligere mineraluttak i definisjonen av "mineralvirksomhet", jf. § 1-7 bokstav a. Dette er nytt i loven og gir grunnlag for en mer helhetlig mineralforvaltning. Det innebærer at det nå er etablert et forvaltningssystem for mineralvirksomhet på overskuddsmasser som avgangsmasser, bergvelter og gråberg med videre.

Gode geologiske datasett er også en forutsetning for at de private lete- og undersøkelsesselskapene kan målrette sine undersøkelser. Derfor har regjeringen ved flere

anledninger styrket NGUs arbeid med å kartlegge mineralressursene i Norge. Dette inkluderer 10 mill. kroner i budsjettet for 2023, 10 mill. kroner i revidert budsjett for 2023 (engangsbevilgning) og ytterligere 5 mill. kroner i budsjettet for 2024. Eventuelt fremtidige økninger er et budsjettspørsmål som må vurderes i den ordinære budsjettprosessen.

Vi arbeider nå med å innlemme CRMA i EØS-avtalen og deretter gjennomføre dette i norsk rett. En naturlig del av arbeidet er å se om det vil være behov for ytterligere tiltak for å møte de krav som forordningen stiller.

Med hilsen

Cecilie Terese Myrseth

Næringsministeren

Stortingets næringskomité
Stortinget
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

26/2109-3

17. april 2026

Dokument 8:186 S (2025–2026) representantforslag om å realisere Fensfeltet og mer mineralnæring i Norge

Jeg viser til brev av 25. mars 2026 der næringskomiteen ber om min uttalelse til representantforslag fra representantene Bård Ludvig Thorheim, Kari Sofie Bjørnsen, Helene Røsholt og Mathias Willassen om å realisere Fensfeltet og mer mineralnæring i Norge.

Nedenfor følger min uttalelse.

Overordnet vurdering av representantforslaget

Jeg deler mange av de overordnede målsetningene i representantforslaget. Regjeringen er opptatt av rask fremdrift når det gjelder implementering av EUs forordning om kritiske råmaterialer, norske mineralprosjekter og utviklingen av Fensfeltet.

Temaene som tas opp er viktige.

Regjeringen er opptatt av at Norge legger til rette for størst mulig samlet verdiskaping i norsk økonomi innenfor bærekraftige rammer. Samtidig har flere av problemstillingene knyttet til kritiske råmaterialer og sjeldne jordarter en internasjonal karakter som gjør at disse også må vurderes i lys av handelspolitiske, utenrikspolitiske, og forsvars- og sikkerhetspolitiske hensyn. USA, EU og andre land har inntatt en mer strategisk tilnærming til kritiske råmaterialer for å redusere risiko for brudd i forsyningskjeder og økonomisk tvang.

Regjeringen er i disse sakene særlig opptatt av at Norge opptrer i tråd med langsiktige norske interesser i forholdet til allierte land og EU.

1. Stortinget ber regjeringen umiddelbart implementere EUs Critical Raw Materials Act (CRMA) for å styrke mineralsamarbeidet med resten av Europa.

EUs forordning om kritiske råmaterialer (Critical Raw Materials Act, CRMA) trådte i kraft i EU mai 2024. Regjeringen har besluttet at Norges posisjon til CRMA er at den skal innlemmes i EØS-avtalen. Dette som følge av at den i det vesentligste anses å være EØS-relevant og i tråd med norske interesser.

Forordningen kan ikke bli gjeldende rett i Norge før EØS-komiteen har fattet sin beslutning og Stortinget har gitt sitt samtykke til å innta forordningen som norsk lov. Dette forutsetter at EØS/EFTA-statene anerkjenner forordningen som relevant og akseptabel.

Norges posisjon, om at forordningen i det vesentlige anses å være EØS-relevant og i tråd med norske interesser, ble meldt til EFTA-sekretariatet i mai 2025. Arbeidet med å få CRMA innlemmet i EØS-avtalen har høy prioritet, og vi jobber tett med både EFTA-sekretariatet og de øvrige EØS/EFTA-statene med et mål om å innlemme rettsakten så snart som mulig.

2. Stortinget ber regjeringen overfor EU og i bilaterale relasjoner støtte Rare Earths Norway sin søknad om å bli strategisk europeisk prosjekt i EU.

Ordningen med strategiske prosjekter er en sentral del av EUs forordning om kritiske råvarematerialer, CRMA. CRMAs rammeverk for raskere saksbehandling for strategiske prosjekter gjelder først i Norge når CRMA er innlemmet i EØS-avtalen, og jeg viser til spørsmål 1 for nærmere redegjørelse for status om innlemmelsesprosessen.

Europakommisjonen har hittil gjennomført to utlysingsrunder hvor prosjekter kan søke om å bli vurdert som strategisk prosjekt. I første søknadsrunde ble to norske prosjekter utpekt som strategiske under CRMA. De norske aktørene søker som «prosjekter i tredjeland», og Europakommisjonen ber da om eksplisitt godkjenning fra myndigheter i tredjelandet før disse prosjektene eventuelt får status som strategiske i EU. Selv om et prosjekt anerkjennes som et strategisk prosjekt gjelder de nasjonale saksbehandlingsreglene for nødvendige tillatelser fullt ut.

Fra norske myndigheters side gis det godkjenning av aktuelle søknader som oversendes fra Europakommisjonen. Foreløpig har ikke norske myndigheter blitt kontaktet av Europakommisjonen om å godkjenne søknader etter at andre søknadsrunder er gjennomført.

I mine møter med Europakommisjonen trekker jeg alltid frem viktige norske prosjekter. Dette vil jeg fortsette å gjøre.

3. Stortinget ber regjeringen overfor EU og ledende industrinasjoner i Europa arbeide for å etablere en felles innkjøpsordning og garantert minstepris forsjeldne jordarter.

Markedene for sjeldne jordarter er ifølge utredninger fra flere ulike land ikke godt fungerende, og har de siste par årene vært gjenstand for handelstiltak og stormaktspolitikk. Kina har en dominerende posisjon i utvinningen av sjeldne jordarter, herunder magnetmetallene neodym og praseodym som p.t. utgjør de største verdiene i Fensfeltet, og de dominerer også de videre leddene i verdikjeden for magneter basert på neodym og praseodym, såkalte NdPr-magneter. Prisene er trolig påvirket av politiske tiltak og kan være holdt lave gjennom subsidier.

Betydelige prisvariasjoner og lave priser hindrer etablering av nye vestlige produsenter. Dette kunne i prinsippet vært løst dersom kjøperne av magnetene var villige til å betale et tillegg i prisen for å sikre trygg tilgang. Så langt er det lite som tyder på at europeiske bedrifter som bruker NdPr-magneter, som bilindustrien og forsvarsindustrien, har betalingsvilje for å betale mer enn markedspris for sikker tilgang til magneter fra europeiske kilder.

Minstepriser for sjeldne jordarter kan sikres gjennom subsidier (differansekontrakter mv.) eller toll. USA har tatt flere internasjonale initiativer, herunder arbeider amerikanske myndigheter for etablering av en internasjonal avtale om minstepris for utvalgte kritiske råmaterialer. Trolig vil sjeldne jordarter være blant råmaterialene det er størst interesse for å etablere ordninger for. USA innleder nå samtaler med flere land med mål om å etablere en bindende avtale om dette. Utover i 2026 vil vi vite mer om utviklingen i disse samtalene.

Både spørsmål om felles innkjøpsordninger og garantert minstepris er kompliserte, omfattende og berører mange politikkområder. Norge er i dialog med Europakommisjonen og andre land om de amerikanske initiativene på området, og vil vurdere hvilke tiltak som er mest relevante.

4. Stortinget ber regjeringen utrede kapitaltilgangen for mineralprosjekter i Norge, herunder vurdere hvordan instrumenter i virkemiddelapparatet som Eksfin og Siva kan støtte opp under utviklingen av en kommersiell mineralnæring som del av norsk industrisatsing.

I mineralstrategien lanserte regjeringen en lang rekke tiltak, herunder å vurdere behovet for økonomiske og næringspolitiske virkemidler for å legge til rette for samfunnsøkonomisk lønnsom mineralvirksomhet. Utgangspunktet for all næringsvirksomhet, også mineralnæringen, bør være lønnsomhet. Samtidig har enkelte kritiske mineraler en strategisk verdi som gjør at vi også bør vurdere andre virkemidler. Skulle det vise seg at det bør etableres nye statlige virkemidler, mener jeg det er naturlig å vurdere om det kan legges til det allerede etablerte næringsrettede virkemiddelapparatet. Opprettelsen av et statlig mineralselskap bør inngå i en helhetlig vurdering av hvorvidt og evt. hvilke statlige virkemidler som bør etableres. Jeg ønsker derfor å komme tilbake til Stortinget med en helhetlig vurdering av hvordan vi sikrer framdrift i utviklingen av mineralvirksomhet i Norge på en måte som hensyntar nasjonale sikkerhetsinteresser.

Dette er et arbeid som pågår i departementet.

5. Stortinget ber regjeringen forbedre incentivene for vertskommuner som åpner for næringsvirksomhet basert på naturressurser, slik som mineralvirksomhet på Fensfeltet og andre steder.

Kommunene er tydelige i sin tilbakemelding om at tilrettelegging for ny mineralvirksomhet krever investeringer fra kommunene og bruk av politisk kapital, siden særlig større saker også kan være omstridte. De ønsker derfor å sitte igjen med mer enn i dag.

Nærings- og fiskeridepartementet arbeider med oppfølgingen av dette spørsmålet. Inntil det er konkludert om dette har vi oppmerksomhet om å bistå kommuner gjennom videreutvikling av eksisterende og utvikling av nye verktøy hos Norges geologiske undersøkelse og Direktoratet for mineralforvaltning. Nærings- og fiskeridepartementet har også gitt direkte støtte til Nome kommune for å sikre fremdrift for arealavklaringene i Fensfeltet.

6. Stortinget ber regjeringen anvende hurtigspor for utvikling av Fensfeltet og komme tilbake til Stortinget dersom eventuelle innsigelser forsinker prosessen og kan løses gjennom lovendringer eller annen forankring i Stortinget for raskere behandling.

Jeg er opptatt av gode prosesser for utvikling av mineralprosjekter i Norge som ikke tar lengre tid enn nødvendig. Regjeringen lanserte i forbindelse med mineralstrategien et hurtigspor. Det består av tiltak på Nærings- og fiskeridepartementets ansvarsområde som har betydning for hvor fort vi får frem nye prosjekter, som økt kartlegging og prioritering av søknader om driftskonsesjon for kritiske råmaterialer.

Planlegging av mineralvirksomheten knyttet til Fensfeltet følger de ordinære prosessene i plan- og bygningsloven med kommunen som planmyndighet. Kommunen har gjennomført en overordnet konsekvensutredning av mulige områder for en mineralpark og kommunestyret skal ta stilling til videre planprosess tirsdag 21. april 2026. Sentralt vil da være hvilke alternativer som skal tas med i planprogrammet, som er den første fasen i reguleringsarbeidet. Statsforvalteren og NVE har varslet innsigelse til ett av alternativene for lokalisering av industriområde pga. konflikter med naturverdier av nasjonal og internasjonal verdi og vernet vassdrag.

Dersom det blir utvinning i Fensfeltet kan det bli viktig ikke bare for Norge, men også for våre allierte. God fremdrift i planprosessen for Fensfeltet er derfor viktig. Samtidig er det sentralt å foreta gode avveininger mot for eksempel viktige naturverdier, friluftsverdier og verdiskaping.

I den nye mineralloven har vi innført en ny samordningsplikt som pålegger myndighetene å sørge for at behandling av planer og søknader om tillatelser for mineralvirksomhet, samordnes på en effektiv måte. Denne plikten er generell og gjelder for alle typer, og ved alle

stadier av mineralvirksomhet. Loven trer i kraft 1. juli i år, så denne samordningsplikten vil gjelde for alle de kommende myndighetsprosessene i Fen, og alle andre mineralprosjekter, i tiden fremover.

7. Stortinget ber regjeringen ta initiativ til en felles norsk-svensk mulighetsstudie for felles verdikjeder for sjeldne jordarter fra Fensfeltet og forekomsten utenfor Kiruna i Sverige, slik som initiativet REEtec for separasjon av jordarter på Herøya er et eksempel på.

Norge og Sverige er blant de europeiske landene med de største forekomstene av sjeldne jordarter og der det er aktive prosjekter for utvikling av forekomstene. Etableringen av selskapet REEtec, der det svenske selskapet LKAB er blant eierne, gjør også at Norge er et av få land i Europa med selskaper i den videre verdikjeden frem til produksjon av magneter bestående av neodym og praseodym, såkalte NdPr-magneter. Som det fremgår av representantforslaget er det begrenset kunnskap om det kommersielle grunnlaget for etablering av en verdikjede for magneter i Norge. Det er mange usikkerheter også knyttet til markedene for flere sjeldne jordartsprodukter som inngår i verdikjeden for NdPr-magneter. Jeg viser i den forbindelse også til svaret på spørsmål 3 over. Det er private virksomheter som er best egnet til å vurdere om det kan være et kommersielt grunnlag for samarbeid. Jeg har derfor ikke konkrete planer om å utarbeide en mulighetsstudie nå.

8. Stortinget ber regjeringen legge til rette for at thorium kan utvinnes som et biprodukt fra Fensfeltet og bidra til å styrke en norsk verdikjede for radiofarmaka, herunder for neste generasjons kreftbehandling, hvor Norge har kompetansefortrinn.

Fensfeltet består av bergarter med ulikt innhold av thorium. Utvinning av sjeldne jordarter fra feltet kan derfor gi en sidestrøm av thorium eller avgangsmasser med innhold av thorium.

Det er kjent at Rare Earth Norway har inngått en intensjonsavtale med Thor Medical om leveranser av thorium til deres produksjon av radiofarmaka dersom selskapet starter gruvedrift. Thor Medical har allerede etablert et testanlegg på Herøya, som jeg åpnet i 2024.

Regjeringen er opptatt av å legge til rette for at norske ressurser kan utnyttes på en måte som styrker viktige verdikjeder, både nasjonalt og internasjonalt, og som bidrar til økt konkurransekraft for Norge og norske aktører. Thorium kan være en viktig innsatsfaktor i produksjon av radiofarmaka, som igjen er sentrale i neste generasjons kreftdiagnostikk og -behandling. Norge har allerede sterke fagmiljøer innenfor nukleærmedisin, radiofarmasi og kreftforskning, og regjeringen ønsker å bygge videre på disse fortrinnene.

Regjeringen fører en aktiv næringspolitikk som skal bidra til økt verdiskaping, legge til rette for lønnsomme private investeringer og styrke et mer omstillingsdyktig norsk næringsliv. Dette gjelder hele bredden av norsk økonomi, også helsenæringen. I Meld. St. 16 (2024–

2025) *Konkurranseskraft for en ny tid* understrekes det at regjeringen vil sikre gode, stabile og forutsigbare rammevilkår som gjør det attraktivt for private aktører å investere i nye teknologier og fremvoksende verdikjeder.

Gjennom det næringsrettede virkemiddelapparatet legger regjeringen til rette for innovasjon og omstilling. De fleste av disse ordningene er teknologinøytrale og åpne for prosjekter på tvers av sektorer, og helsenæringen hevder seg godt i konkurransen om midlene.

Regjeringen har også lagt frem en ny nasjonal handlingsplan for kliniske studier og klinisk forskning som har som visjon at klinisk forskning skal være en integrert del av all klinisk praksis og pasientbehandling og at Norge skal være blant de mest attraktive land i Europa for gjennomføring av industristudier. Handlingsplanen har blant annet som mål å ha en årlig økning i pasienter som deltar i klinisk forskning, og øke næringslivets investeringer i forsknings- og utviklingsarbeid. Samarbeid med helsenæringen er et innsatsområde i planen. Regjeringens kreftstrategi har som mål å doble antallet pasienter som deltar i kliniske studier og behovet for et tett samarbeid mellom tjenesten og helsenæringen slik at forskningen tas i bruk.

Regjeringen vil fortsette å legge til rette for best mulig samarbeid mellom industri, forskningsmiljøer og helsetjenesten, slik at Norge kan utnytte sine naturressurser og kompetansefortrinn til å bygge en konkurransedyktig og fremtidsrettet verdikjede for radiofarmaka.

9. Stortinget ber regjeringen gi Prosess21 et oppdrag om å undersøke potensialet for kommersielt uttak av sjeldne jordarter fra avgangsmasser, eksempelvis fra virksomheter som Boliden, Hydro og Alcoa.

Prosess21 er et langsiktig strategiforum. I mandatet deres er hovedoppgaven å gi strategiske råd og anbefalinger til myndigheter og industrien om hvordan klimagassutslipp fra prosessindustrien best kan reduseres i tråd med utviklingen mot et lavutslippssamfunn i 2050 og samtidig legge til rette for bærekraftig omstilling, vekst og verdiskaping. Prosess21 har bred industrikompetanse, men er altså gitt et noe mer avgrenset oppdrag enn det Stortinget her foreslår.

Avgangsmasser fra mineralutvinning kan inneholde metaller og mineraler som kan være lønnsomme å utnytte. Dette er det ønskelig å legge til rette for, blant annet der det planlegges ny gruvedrift i gamle gruveområder. I ny minerallov er rettighetssituasjonen for slike masser klargjort. Det er nå presisert at leting etter, undersøkelse av og utvinning av mineraler fra etterlatte masser fra tidligere mineraluttak nå er omfattet av lovens virkeområde. Formålet er at det skal bli enklere å få rett til å utnytte dem.

Regjeringens mineralstrategi inkluderer et tiltak om å «kartlegge og karakterisere norske avgangsdeponier for å legge til rette for mulig fremtidig utnyttelse». Norges geologiske undersøkelse (NGU) er derfor bedt om å kartlegge og karakterisere norske avgangsdeponier

for å legge til rette for fremtidig utnyttelse. NGU har bl.a. utført kartlegging av slike «sekundære ressurser» i samarbeid med de øvrige nordiske geologiske undersøkelsene med prosjektfinansiering fra Nordisk Ministerråd.

Tilsvarende ressursutnyttelse er ønskelig for slagg og biprodukter som genereres i norsk prosessindustri. I 2020 fikk Eyde-klyngen i oppdrag fra regjeringen å kartlegge materialsidestrømmer fra norsk prosessindustri. Som en del av dette arbeidet er det etablert en database som så langt omfatter materialsidestrømmer fra 51 bedrifter i prosess- og mineralindustri, herunder Boliden, Hydro og Alcoa. Databasen viser at det årlig oppstår rundt 10 millioner tonn materialer fordelt på rundt 250 sidestrømmer som inneholder varierende og ofte mindre mengder kritiske råmaterialer. Om lag 9 millioner tonn av dette blir i dag deponert internt på bedriftenes områder, mens resten enten blir solgt, gjenvunnet eller deponert eksternt.

Med hilsen

Cecilie Terese Myrseth